

ICHTEGEM

STATIONSSTRAAT 225

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Ichtegem Stationsstraat 225**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bot Bart**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2024J235**

Locatiegegevens: **Provincie West-Vlaanderen, Ichtegem, Eernegem, Stationsstraat 225**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: $x_{\max}$, $y_{\max}$; $x_{\min}$, $y_{\min}$: **55092; 202664; 54930, 202507**

Kadastergegevens: **Ichtegem, afdeling 2, sectie C, perceelnr. 359B2**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 24/10/2024**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie BV.

Bart Bot Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding	3
1.1.	Onderzoeksopdracht	3
1.2.	Wettelijk kader	3
1.3.	Randvoorwaarden	4
2.	Onderzoeksmethode	5
2.1.	Motivering	5
2.2.	Organisatie	5
3.	Kader en aanleiding	6
3.1.	Topografische situering	6
3.2.	Huidige situatie	7
3.3.	Geplande werken	9
4.	Assessmentrapport	12
4.1.	Landschappelijk situering	12
4.2.	Geologische situering	14
4.3.	Bodemkundige situering	17
4.4.	Historische schets	18
4.5.	Historisch kaartmateriaal	20
4.6.	Archeologische voorkennis	27
4.6.1.	Archeologische prospecties en opgravingen	28
4.6.2.	Archeologische en historische indicatoren	31
5.	Synthese	32
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon	32
5.2.	Onderzoeksvragen	33
6.	Bibliografie	34
7.	Figurenlijst	34

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt een geplande omgevingsaanvraag met betrekking tot **stedenbouwkundige handelingen** ter hoogte van de gemeente Ichtegem (provincie West-Vlaanderen). Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

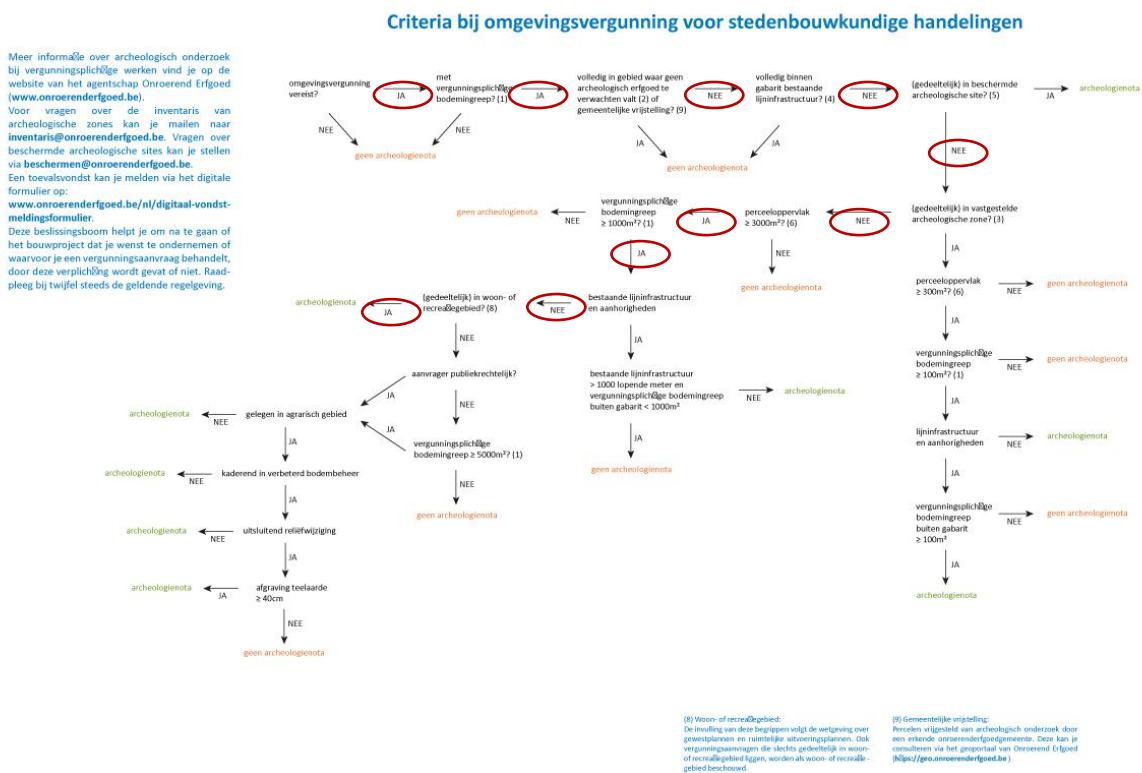
Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa **11810m²**, de geplande

werken hebben betrekking op circa **2000m²**. Vandaar is men verplicht een archeologienota bij de aanvraag in te dienen.

Op het gewestplan bevindt het plangebied zich ter hoogte van 'woongebieden met landelijk karakter' voor wat betreft het deel aan de Stationsstraat. Het zuidelijke deel valt onder 'agrarische gebieden'.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Dit schema heeft betrekking op omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen. Voor omgevingsvergunningen voor het verkavelen van gronden en duiding bij de andere begrippen, zie het andere schema.

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning m.b.t. stedenbouwkundige handelingen, deel 2. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werden de archeologische van de inventaris van agentschap Onroerend Erfgoed³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

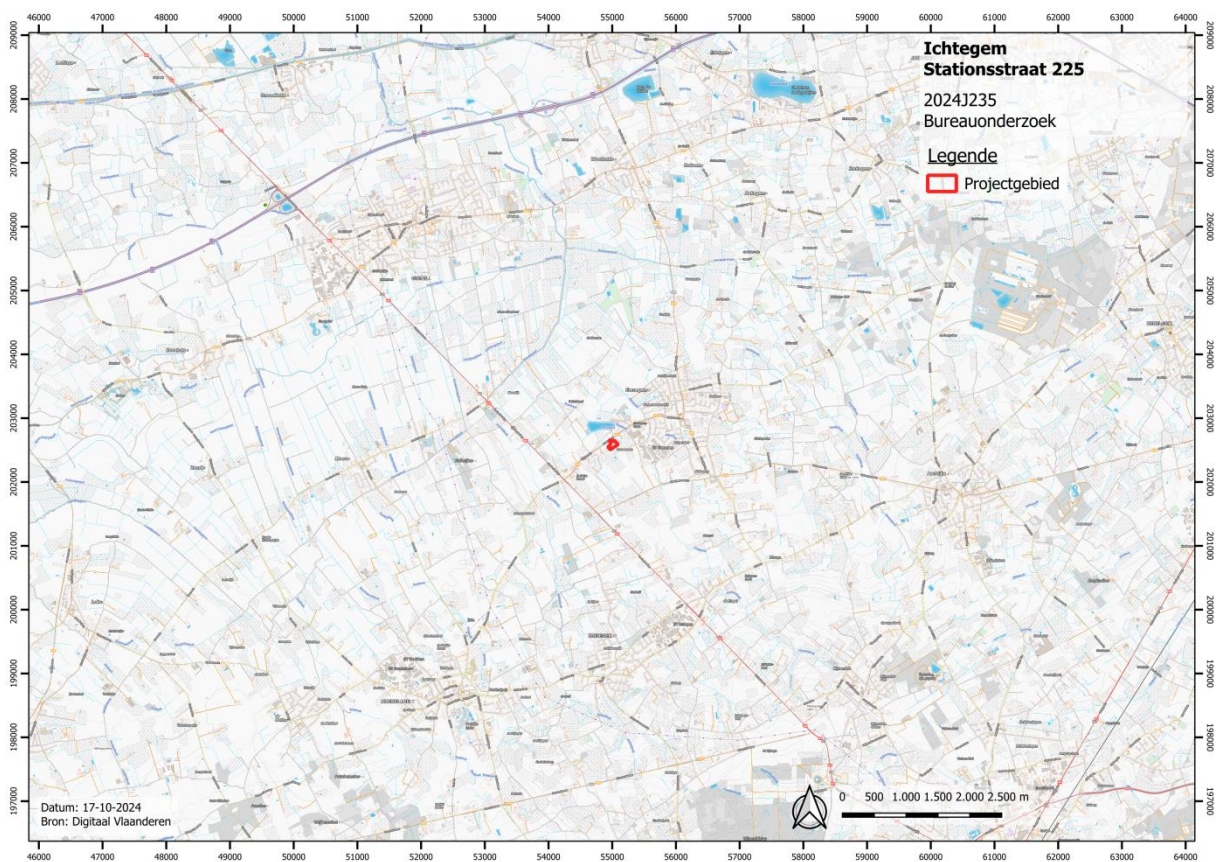
² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

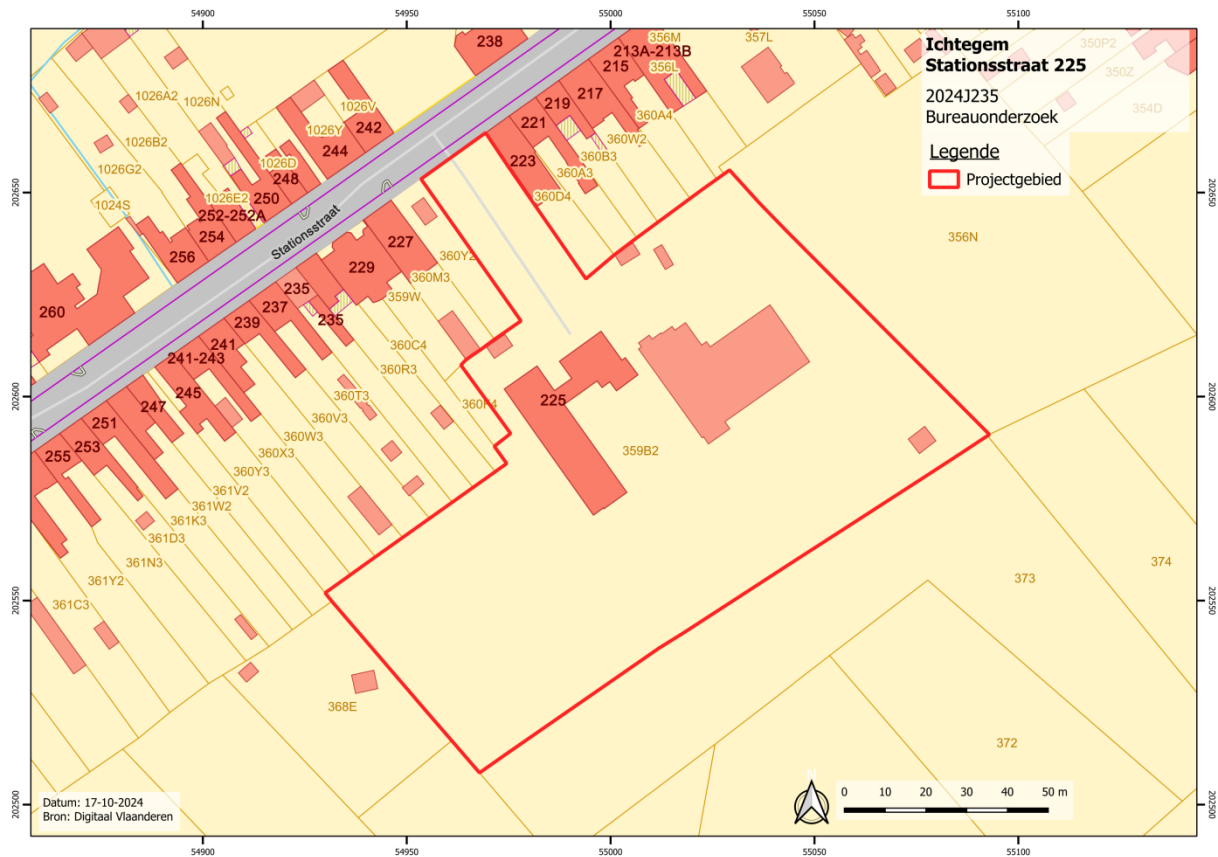
3. KADER EN AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

Het plangebied is gelegen in het noorden van de provincie West-Vlaanderen. Het is gesitueerd aan de zuidzijde van de Stationsstraat te Eernegem (deelgemeente van Ichtegem). Het plangebied heeft een oppervlakte van 11810m² en is gelegen aan de westelijke zijde van de gemeente. Kadastraal kan men het plangebied terugvinden onder: Ichtegem, afdeling 2, sectie C, perceelnr. 359B2

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding deel van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE

De oprit van het plangebied bevindt zich aan de Stationsstraat. Deze oprit/verharding beslaat circa 900m² van het plangebied. Centraal staat een statige woning met een footprint van 195m². Rondom de woning staat enkele bijgebouwen en loodsen met een gezamenlijk footprint van 1000m². De rest van het plangebied bestaat uit tuinzone met voornamelijk grasland en verspreid enkele bomen.

[illegible]

Archeologienota Ichtegem Stationsstraat 225 (2024J235)

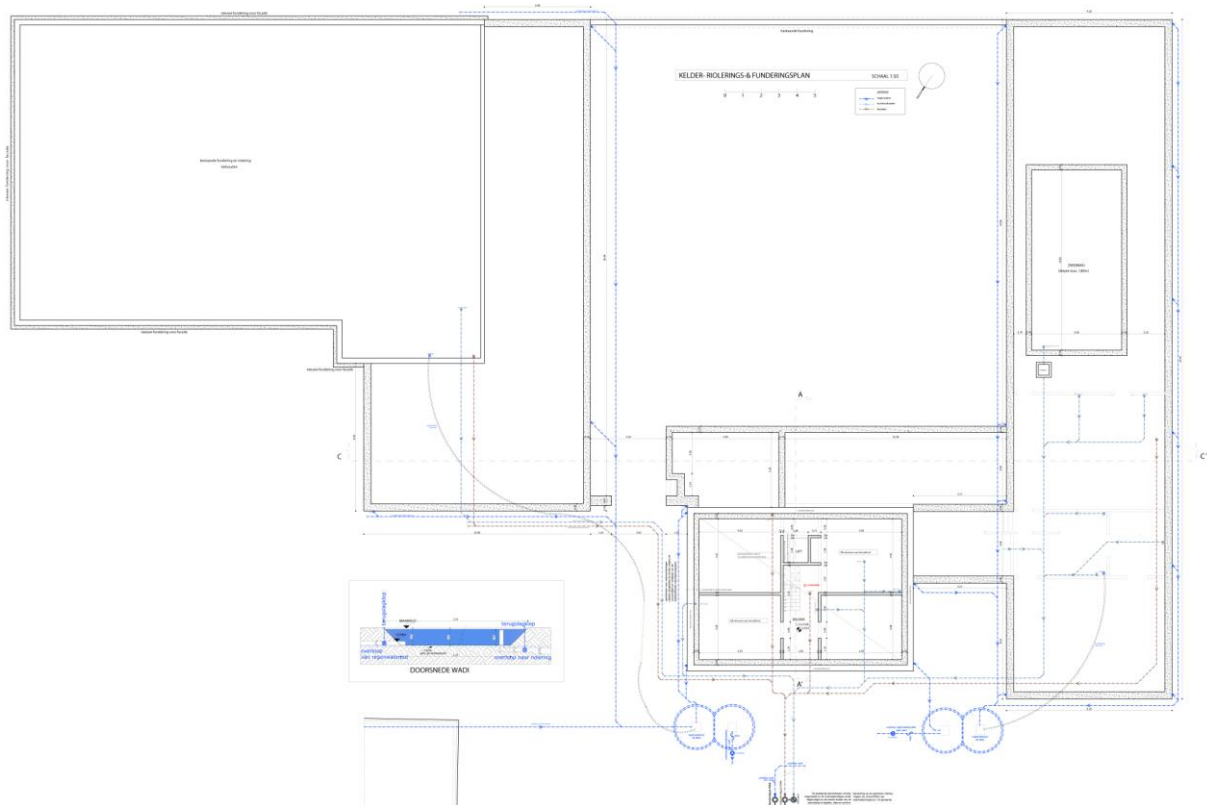
Figuur 6 Zicht op het plangebied vanaf de Stationsstraat.

3.3. GEPLANDE WERKEN

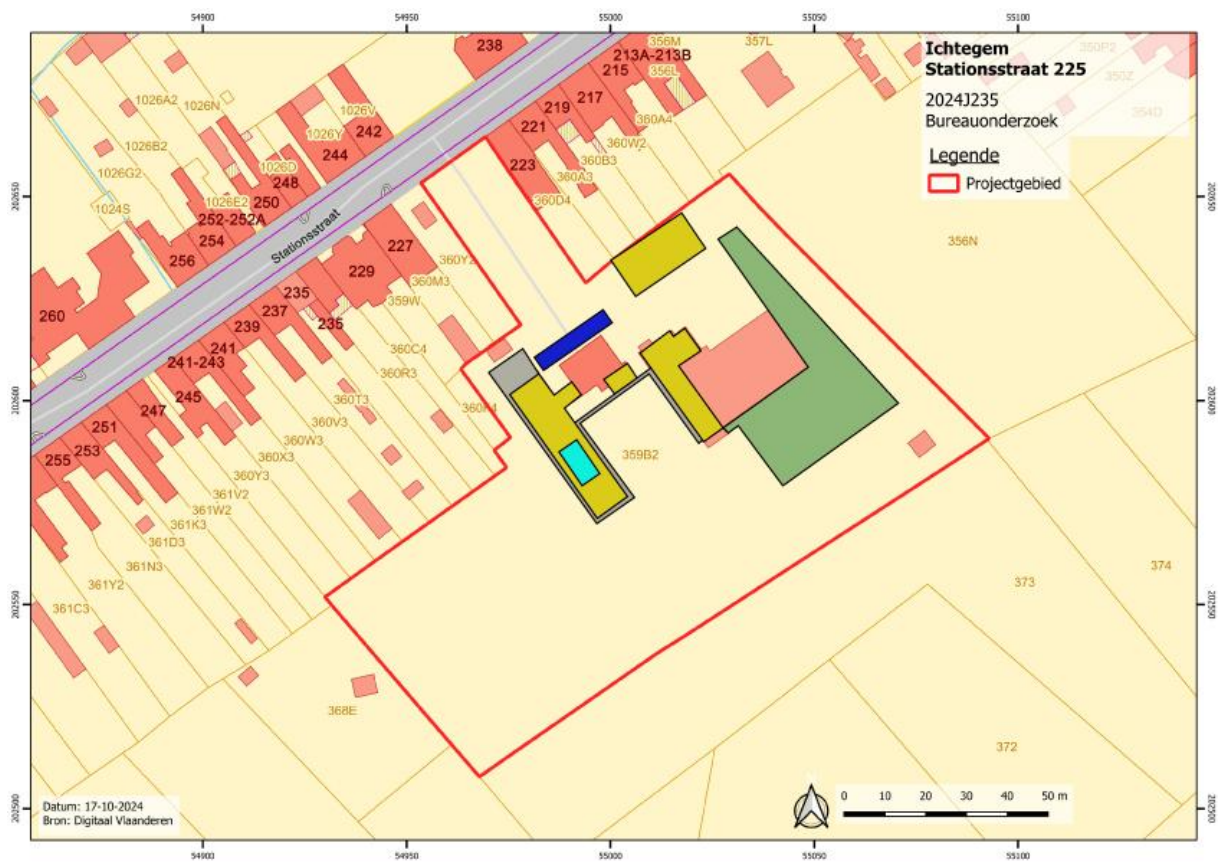
De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. De bundel geplande werken is in bijlage terug te vinden. Concreet plant de opdrachtgever het renoveren van een bedrijfswoningen het slopen en opbouw van nieuwe nijverheidsgebouwen. In eerste instantie worden enkele gebouwen gesloopt (zie plan bestaande toestand, aangeduid in het rood). Het gaat om het gebouw ten westen van de woning met een oppervlakte van 387m^2 , de uitbouw ten zuiden van de woning 37m^2 , een deel van het gebouw ten zuidoosten van de woning (oppervlakte 211m^2) en enkele kleinere gebouwtjes (zone van 150m^2 , garages) ten noordoosten van de woning. Ten behoeve van de werken worden eveneens 18 bomen gerooid.

Vervolgens worden op dezelfde plaats nieuwe nijverheidsgebouwen en een garage gebouwd, in totaal gaat het om een oppervlakte van 859m^2 . De nieuwbouw wordt gefundeerd middels sleuffunderingen op vorstvrije diepte (circa -80cm). Binnen de nieuwbouw aan de westelijke zijde wordt een zwembad aangelegd met een oppervlakte van 50m^2 en een diepte van $-1,8\text{m}$. Aan de zuidoostelijke zijde wordt een zone met grasdallen 983m^2 aangelegd. Hier wordt een impact van -20cm verwacht. Ten noorden van de bestaande woning worden 2 nieuwe waterputten (20000l) aangelegd (impact -2m). De aansluiting gebeurt op de bestaande riolering. Rondom de nieuwbouw wordt een nieuw terras aangelegd (impact -20cm). De bestaande riolering en fundering van te te

Figuur 8 Rioleringsplan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)

Figuur 9 GRB-kaart met een vereenvoudigde weergave van de geplande werken. Geel: nieuwbouw. Grijs: terras; Blauw: regenwaterputten lichtblauw: zwembad, groen: grasdallen. (bron: geopunt)

4. ASSESSMENTRAPPORT

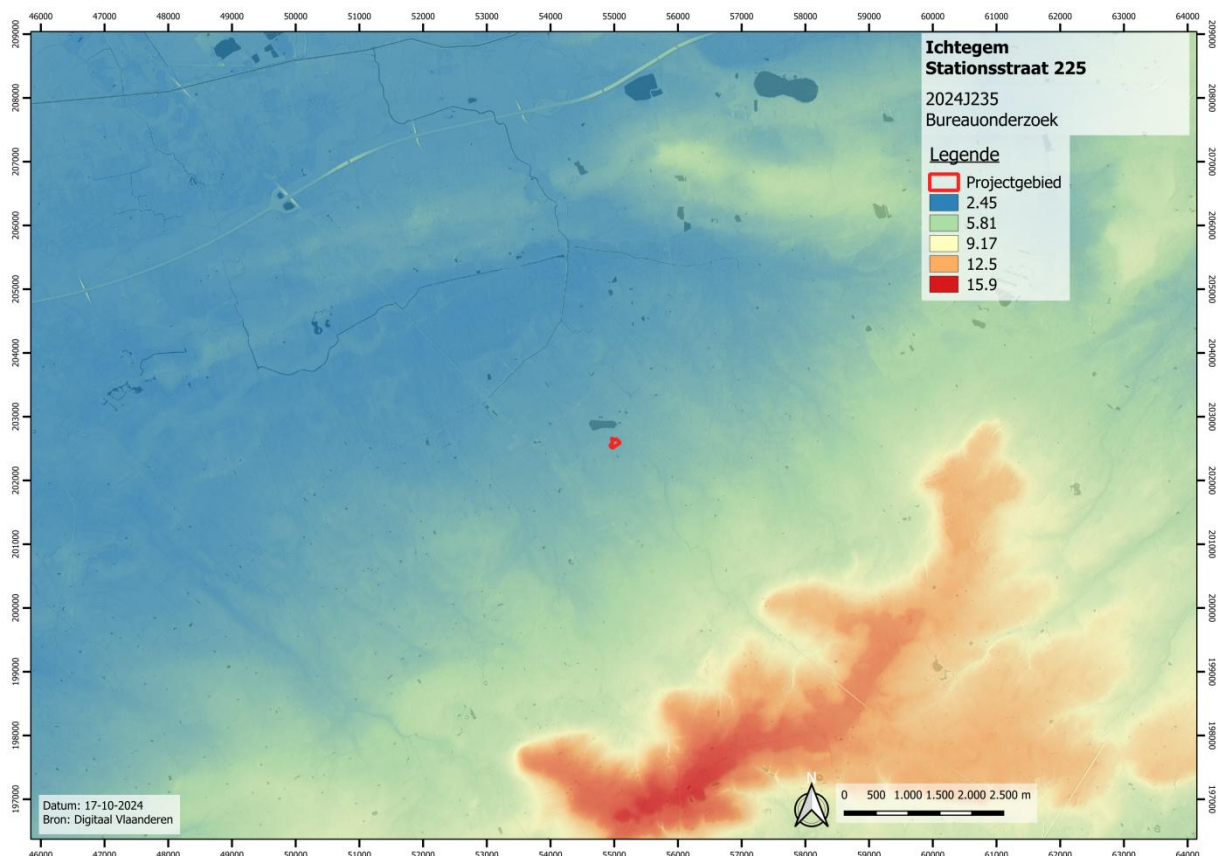
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Het onderzoeksgebied is gesitueerd in de Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei en meer specifiek in het westelijke Houtland. De Zandstreek vormt ter hoogte van het onderzoeksgebied een zacht tot plaatselijk glooiend landschap dat afhelt in noordwestelijke richting van circa 19 m naar circa 3 m +TAW.

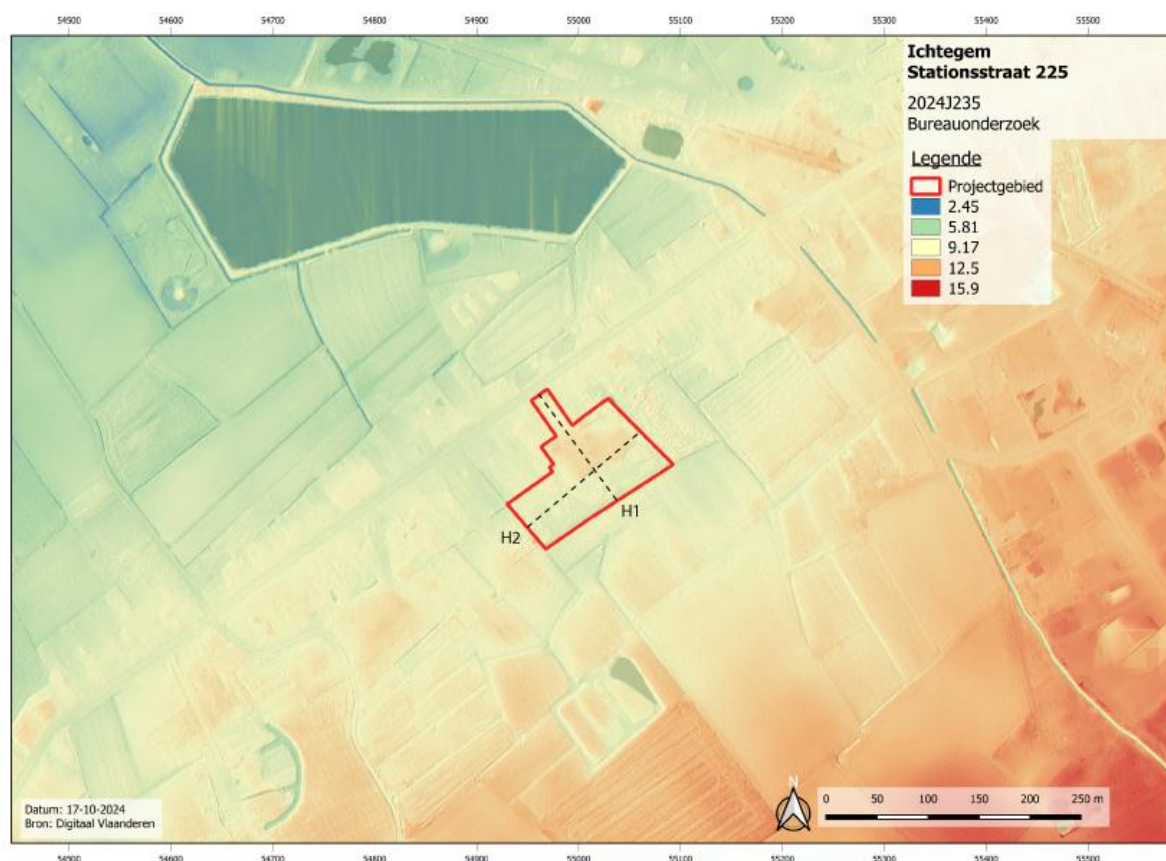
Ons plangebied kent een relatief vlak verloop met TAW's die variëren tussen de +7m en +7,75m.

Het onderzoeksgebied ligt in het IJzerbekken, in het deelbekken van Gistel-Ambacht. Binnen het plangebied komen geen waterlopen voor. De Engelbeek stroomt 230m ten oosten van ons plangebied, de Waterstraatbeek 360m ten westen.

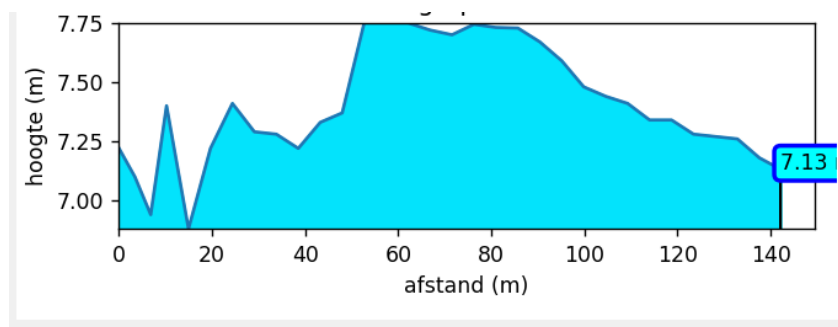
Voor wat betreft de bodemerosiekaart is er voor ons plangebied geen info voorhanden. Rondom ons plangebied komen gronden voor met een zeer laag tot verwaarloosbaar potentieel op erosie.

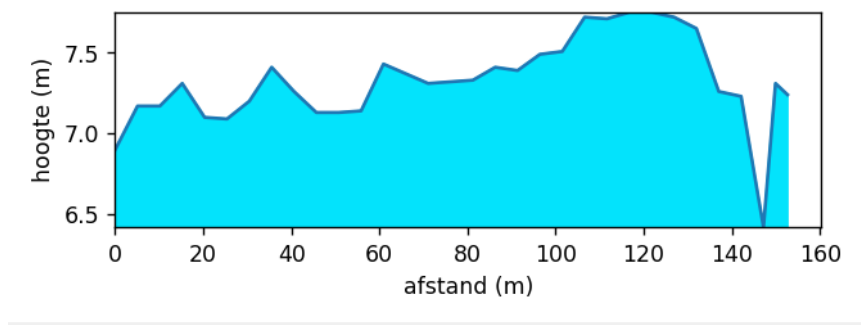
Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen)

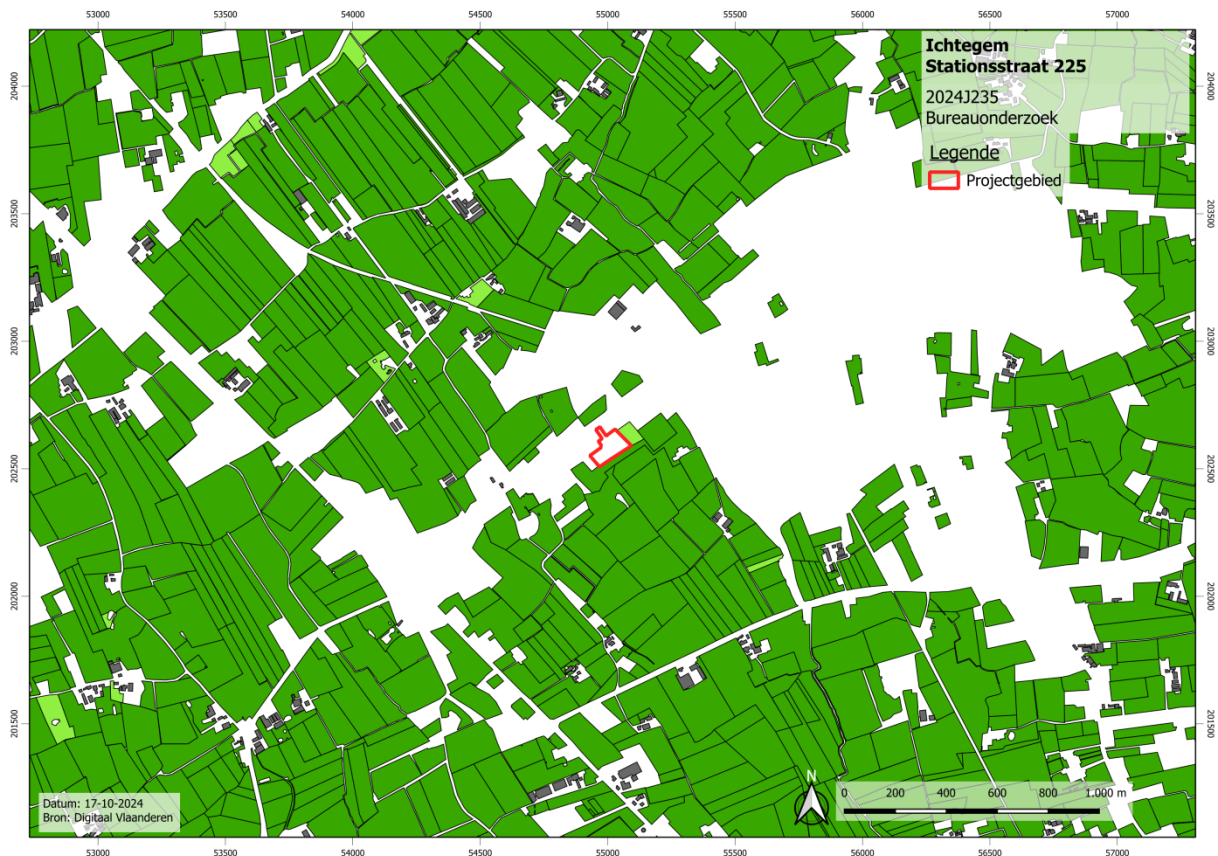
Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen)

Figuur 12 Hoogteprofiel 1. (Bron: geopunt)

Figuur 13 Hoogteprofiel 2.

Figuur 14 Bodemerosiekaart met projectie plangebied. (bron; geopunt)

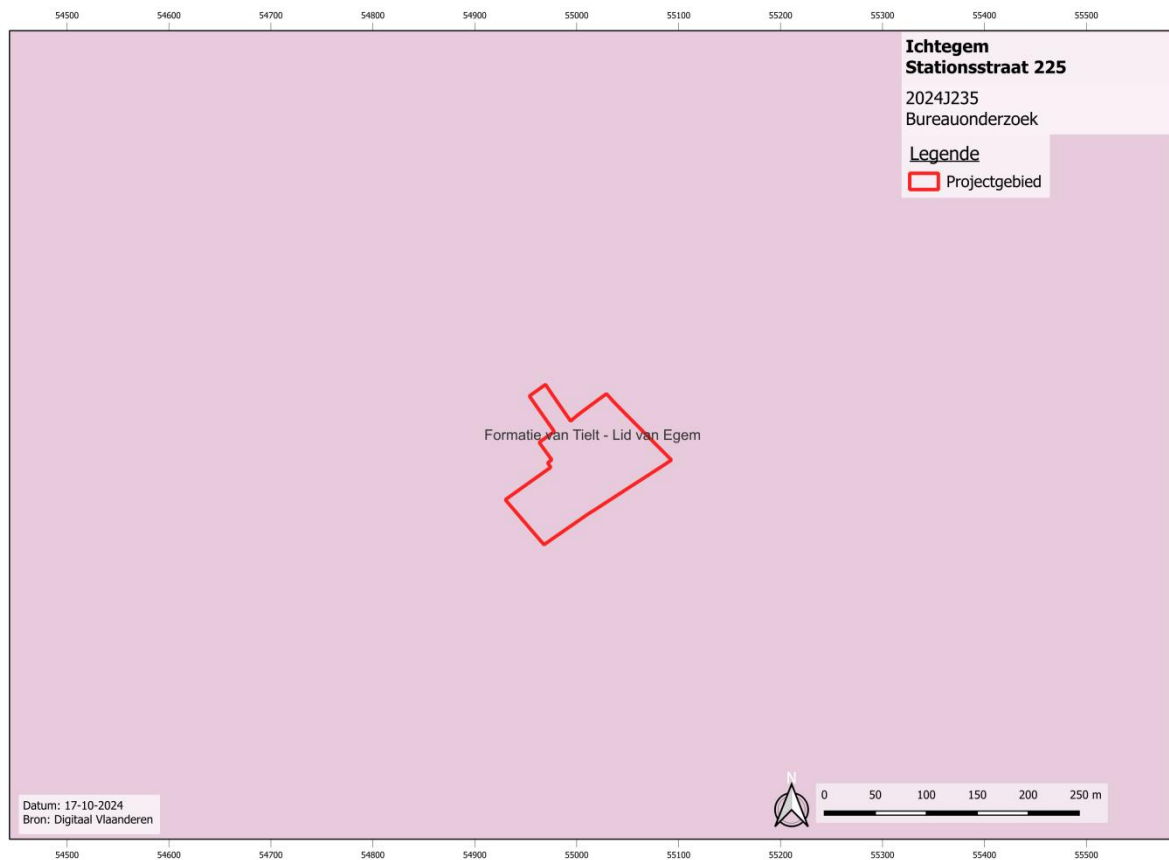
4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.⁴ Het projectgebied is gelegen ter hoogte van het Lid van Moen. eze formatie bestaat hoofdzakelijk uit

⁴ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu).

Volgens de tertiair geologische kaart bevindt het plangebied zich ter hoogte van de Formatie van Tielt. Dit mariene sediment heeft een ouderdom van ca. 50Ma jaren. In het plangebied is de formatie vertegenwoordigd door het Lid van Egem (TtEg), een mariene lithostratigrafische eenheid gekenmerkt door glauconiet- en glimmerhoudend, grijsgroen zeer fijn zand met kleilagen en zandsteenbanken.

Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

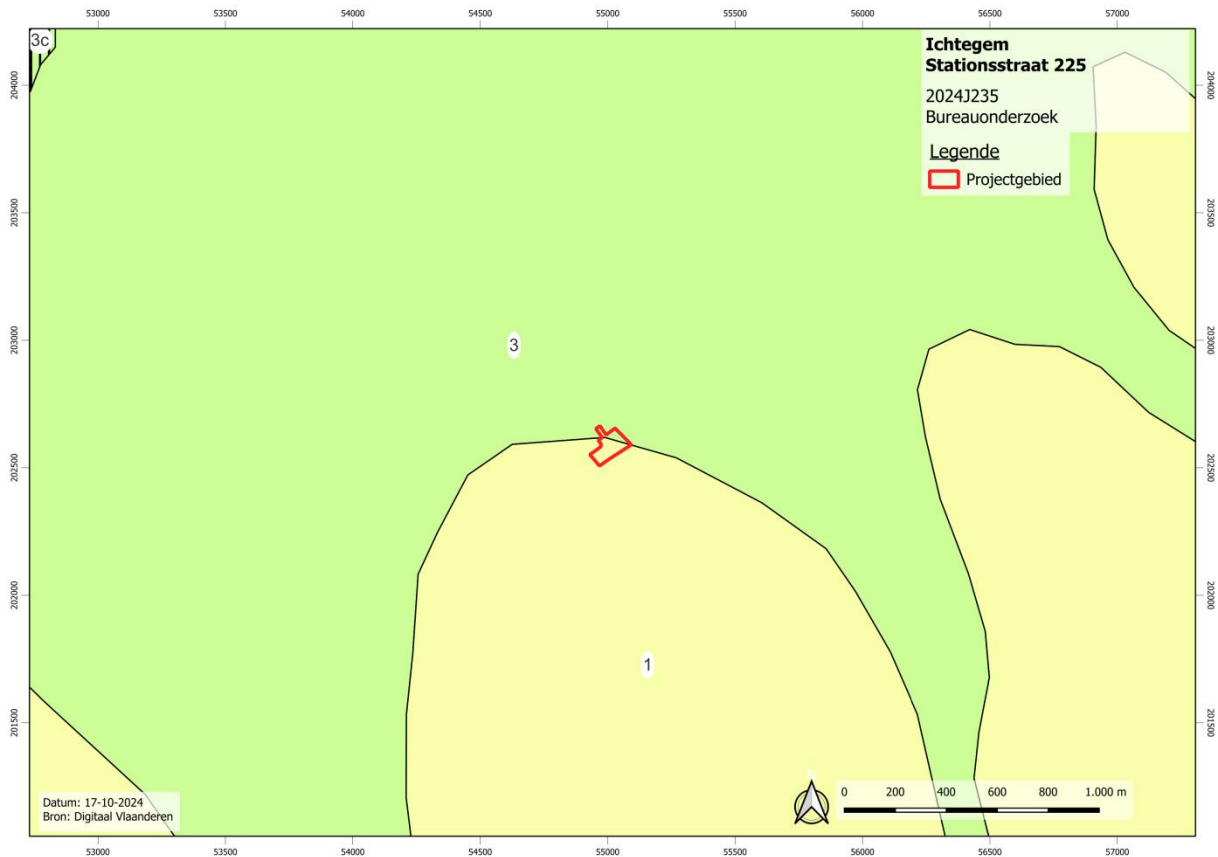
Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de

resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.⁵ De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.⁶

De Quartairgeologische kaart 1/200.000 beschrijft voor het plangebied en het grootste deel van het onderzoeksgebied profieltype 1. Het type wijst op de pleistocene sequentie, een eventueel toevoegde letter op de tardiglaciale en/of holocene afzetting hier bovenop. Het noordoostelijke deel vertoont profieltype 3: een Quartaire sequentie die volledig is opgebouwd uit eolisch materiaal tijdens het Weichseliaan (ELPw*), met plaatselijk eventueel niet nader gedateerde hellingsafzettingen (HQ*). Samen liggen ze bovenop oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw).

⁵ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

⁶ <https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000> DOV, 2019

Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

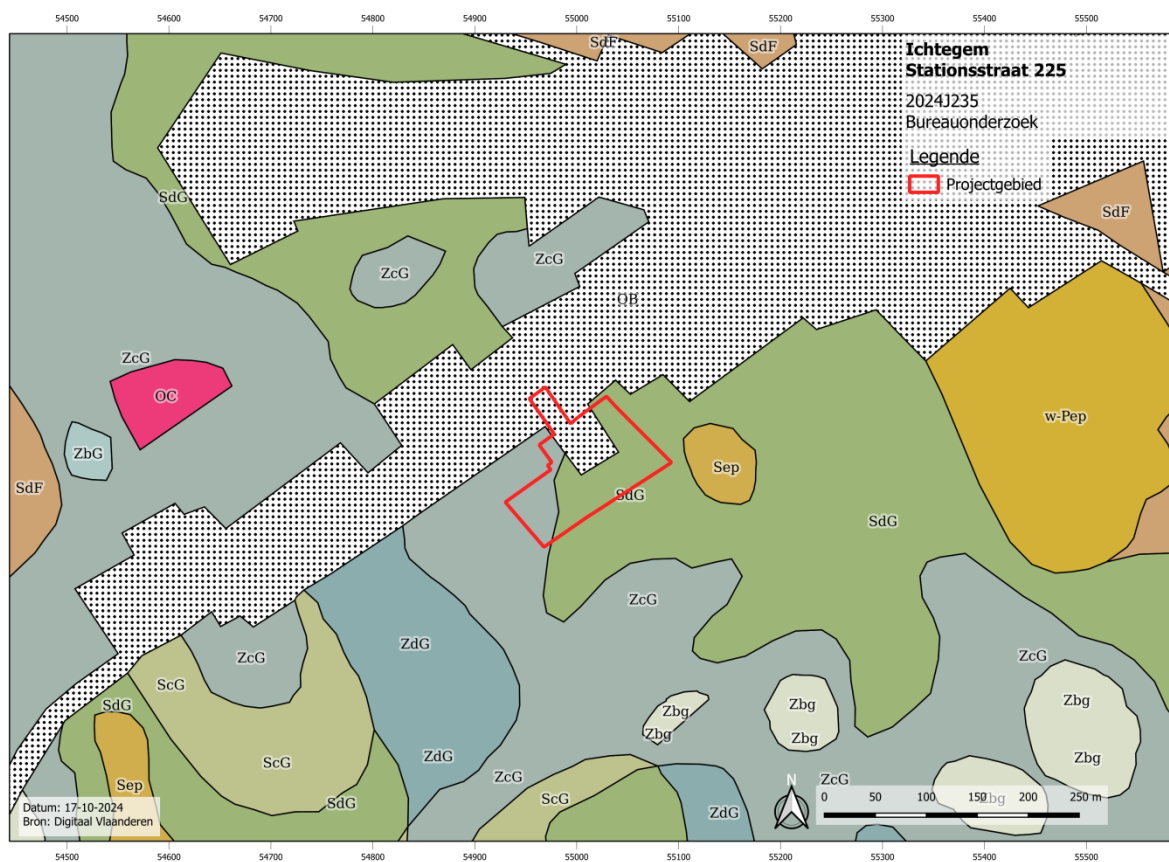
4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

Binnen ons plangebied worden drie bodemtypes gekarteerd:

- **OB** in het noorden: dit betreft zogenaamde bebouwde gronden
- **ZcG** in het zuidwesten: matig droge zandbodem. De donker bruingrijze bovengrond is goed humeus en 30-60 cm dik. De Podzol B, 20-30 cm dik, is verbrokken in harde concreties. De roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter, te droog in de zomer. De bodems zijn iets beter dan Zcg en blijven matig geschikt voor zomergranen en aardappelen. Minder geschikt voor weide.
- **SdG**: matig natte lemige zandbodem. De bouwvoor van deze gronden is iets dikker en humeuzer dan bij de matig droge Podzolen op lemig zand. Hij is soms gevlekt met resten van de E horizont en brokjes Podzol B. De Podzol B is 20-40 cm dik en zwak verhit. De wintergrondwaterstand rijkt tot in het onderste gedeelte van de Podzol B, zodat de roestverschijnselen die tussen 40 en 60 cm beginnen in veel gevallen moeilijk waarneembaar zijn. In de golvende gebieden komt veelal een Tertiair substraat voor. De waterhuishouding is

goed in de zomer, maar iets te nat in de winter vooral wanneer een kleilig substraat op geringe diepte voorkomt, daarom zijn de bodems laat in de lente.

De bodemserieën SdG en ZcG groeperen complexen van **postpodzolen**. Algemeen is de podzolizatie te dateren vanaf het Vroeg Holoceen, wellicht vanaf het Boreaal (tussen 9ka en 8ka jaar geleden). Het was een langzaam proces dat enkele duizenden jaren duurde en resulteerde in de ontwikkeling van (O) op Ah op E op Bh (op Bs) op C bodemhorizonten. Deze karakteristieke sequentie biedt een solide referentiekader voor de evaluatie van de bodemgaafheid.

Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS⁷

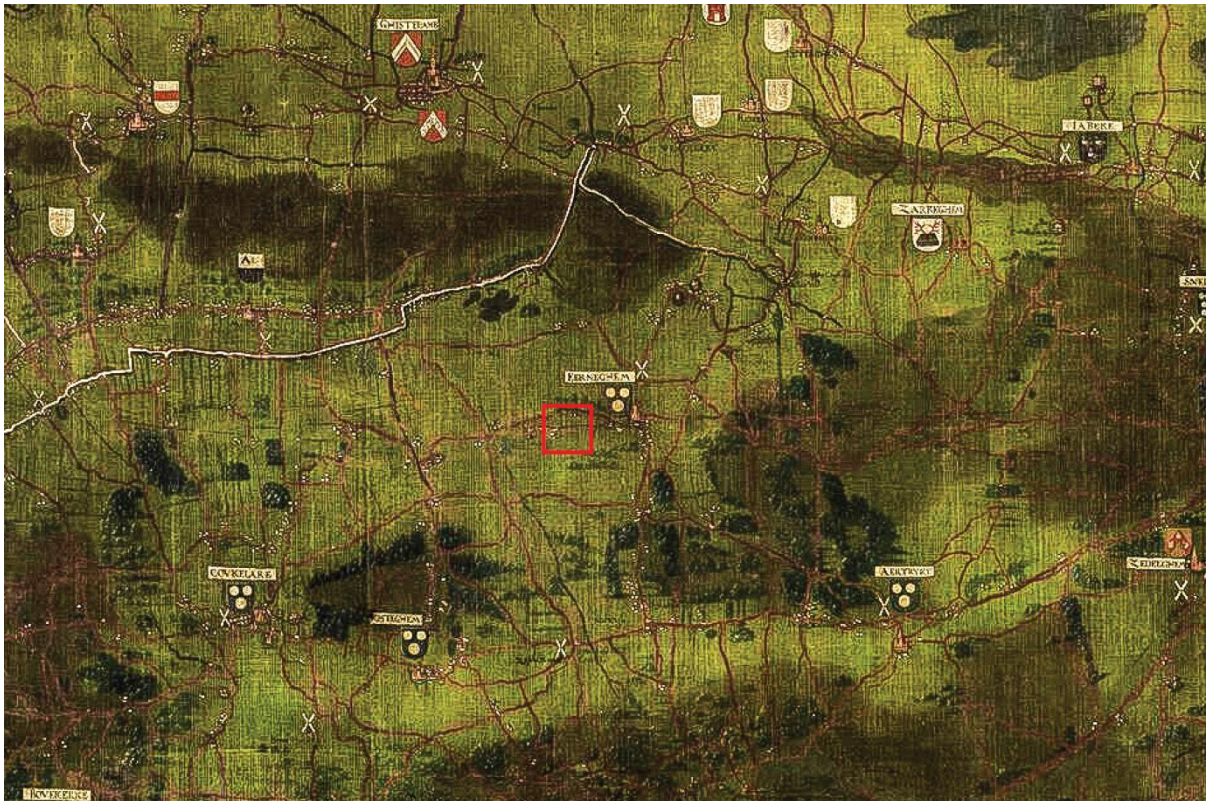
Vermoedelijk is Eernegem ontstaan tussen 750 en 900 na Chr. op de plaats die nog steeds de dorpskern vormt. Op etymologische gronden wordt een vroegmiddeleeuwse oorsprong vermoed.

⁷ [Eernegem | Inventaris Onroerend Erfgoed](#) (geraadpleegd op 16/10/2024)

Eernegem zou terug gaan op Arnjinga haim -zgn. “woning van de lieden van Arnjo”. Deze gemeenschap wordt in verband gebracht met de Villa Koekelare. Het ontstaan van Eernegem wordt ook in verband gebracht met de oprichting van een bidplaats voor/door Medardus van Noyon omstreeks 535 nabij de Mitswegestraat. Dit is op ongeveer 2 km ten zuidoosten van het plangebied. De oudste overgeleverde vermelding van de plaatsnaam Erninghem dateert uit 1119. Eernegem groeide in de middeleeuwen tot een gehucht met een motte en domaniale kerk. Deze bestuurlijke en religieuze kern is te situeren op circa 400 m ten oosten van het actuele plangebied. De heren van Eernegem zijn historisch gedocumenteerd vanaf de 12de eeuw. Het dorp behoorde tot het ambacht Koekelare dat op haar beurt deel was van het Brugse Vrije. De Sint-Pietersabdij van Oudenburg was in de late middeleeuwen sterk aanwezig in het dorp met o.a. de zgn. dorpsmolen in hun bezit. Deze houten molen is bekend sinds 1409 bevond zich op een 600 m ten noordoosten van het plangebied. In de tweede helft van de 16de eeuw, in de 17de en 18de eeuw wordt de regio geteisterd door religieuze conflicten en oorlogen (Tachtigjarige Oorlog, Spaanse en Oostenrijkse Successieoorlog) met vernielingen en tijdelijke ontvolking tot gevolg. Na de Oostenrijkse Successieoorlog telde de volkstelling van 1748 in het dorp nog 2 molenaars, 8 herbergiers (waaronder de 2 brouwers), 3 wagenmaker, 1 azijnbrouwer, 1 chirurgijn, 4 kleermakers, 2 kuipers, 2 schoenmakers, 3 timmerlui, 2 smeden, 2 boekweitmaalders, 1 strodekker en 1 metselaar. Zeventig gezinnen (=438 inwoners) hadden de landbouw als hoofdinkomen, terwijl 78 gezinnen (=220 inwoners) bekend stonden als corsitters, dit is mensen die minder dan 6 gemet grond bewerkten. De regio krijgt een belangrijke economische impuls met de aanleg van de steenweg van Oostende naar Torhout in 1775. Langsheen de nieuwe steenweg vestigden zich enkele bedrijven. In 1785 werd er door de gebroeders Joannes en Jozef Mergaert en Carolus Muuls een jeneverstokerij langsheen de steenweg geopend. De stokerij werd aangeduid als de belangrijkste industriële activiteit in het kanton Gistel (waartoe Eernegem onder Frans bewind hoorde) en zorgde voor werkgelegenheid in de gemeente. De stokerij blijft actief tot in de jaren 1840. Via de Moerdijk- en Bourgognevaart werd as en mest uit Oostende en Nieuwpoort aangevoerd naar de Eernegemse akkers en werd constructiehout uit de bossen van Wijnendaele weggevoerd naar de steden. Eernegem bleef vooral een landbouwgemeente, maar er waren hier en daar initiatieven voor industriële sites zoals onder meer brouwerijen. In 1868 zorgde de aanleg van de spoorweg Oostende-Torhout voor een echte ontsluiting van het dorp. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd Eernegem bezet door de Duitsers. Er werd een vliegveld ingericht (Boskapel), een Lazarett en kerkhof (Bruggestraat) en een Kommandatur (kasteel 's Gravendriessche). Vanaf juli 1917 leidden bombardementen tot schade en doden in het dorp. In mei '44 kende het dorp nieuwe bombardementen net voor de bevrijding door de Canadezen op 8 september 1944.

4.5. HISTORISCH KAARTMATERIAAL

De Heraldische kaart van het Brugse Vrije, ook de grote kaart van het Brugse Vrije genoemd, is het cartografisch werk van Pieter Pourbus. De enorme kaart (23,58 m²) werd gemaakt in opdracht van het Brugse Vrije in de periode 1561-1571. Van de oorspronkelijke kaart blijft slechts de rechterbovenhoek over (die valt te bezichtigen in het Groeningemuseum in Brugge). In 1601 of 1597 werd een getrouwe kopie afgeleverd door Pieter Claeissens, omdat het origineel na vijftientig jaar al zware schade had geleden. Deze kopie valt te bezichtigen in het Stadsarchief van Brugge. Het belangrijkste kenmerk van deze kaart is de aanwezigheid van de wapenschilden van de afgebeelde ambachten en heerlijkheden. Vandaar de naam "Heraldische kaart". Doordat de kaart gemaakt is aan de hand van triangulatie geeft deze een behoorlijk accuraat beeld weer van de betrokken regio. Dit beeld wordt versterkt door het gebruik van conventionele tekens, waardoor de kaart een weerspiegeling geeft van het laat-16de-eeuwse landschap en het plangebied zeer rudimentair kan worden gelokaliseerd ter hoogte van Eernegem. Interessant is dat het stratenpatroon van het latere dorp al herkenbaar is. Direct ten zuiden van de oude Sint-Medarduskerk kerk is de voorloper van de Stationsstraat aanwijsbaar. En iets noordelijk van de kerk wordt de oude dorpsmolen afgebeeld. Meest relevant aan het kaartbeeld is evenwel dat het zwaartepunt van het laat 16de eeuwse woonweefsel van het dorp zich lijkt te situeren rond de kerk en het kruispunt van (latere) Stationstraat en (latere) Aatrijksestraat. Het actuele plangebied situeert zich in aanliggend in cultuur gebracht land.

Figuur 18 projectie bij benadering van het plangebied op de heraldische kaart van het Brugse Vrije uit circa 1570 met detail van Eernegem op inzetkaart (bron: nl.wikipedia.org)

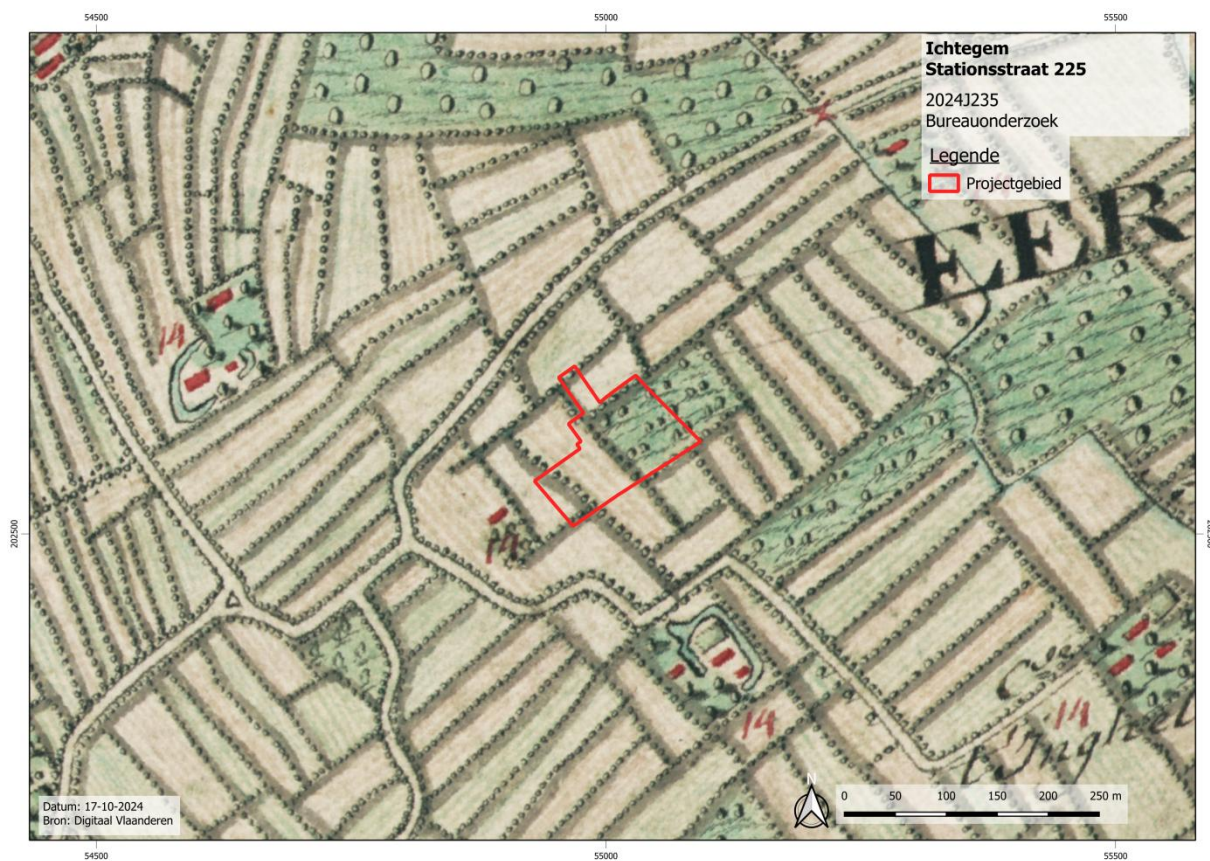
Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op deze kaart is ten oosten van ons plangebied de dorpskern van Eernegem te zien. Rondom ons plangebied worden veelal langwerpige percelen afgebeeld met houtkanten. Een detail van ons plangebied toont akkerland en weiland en ten noorden de voorloper van de Stationsstraat. Ten NW en ZO staat telkens een hoeve met walgracht afgebeeld.

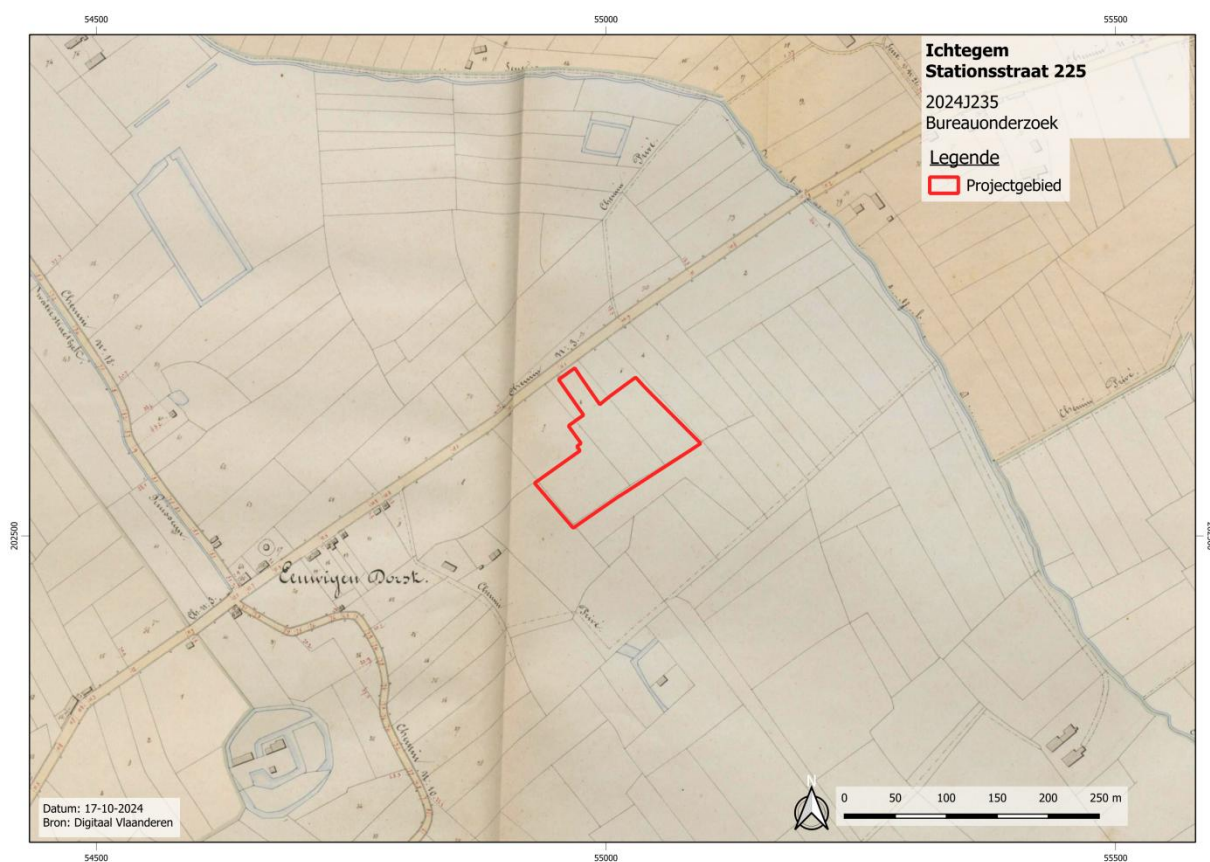
De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt geen bebouwing afgebeeld binnen het plangebied. Enkel de westelijke perceelsgrens wordt reeds afgebeeld. Een gelijkaardige situatie is te zien op de Popp-kaart en de Vandermaelenkaart. De topografische kaart uit 1873 toont nog geen bebouwing maar die uit 1904 wel. Op deze kaart is een U-vormige constructie te zien zoals deze nu nog aanwezig is. Op de orthofotosequentie is te volgen dat ten oosten van de woning een volume wordt bijgebouwd. Opvallend is ook de geleidelijk vermindering van het bomenbestand binnen het plangebied.

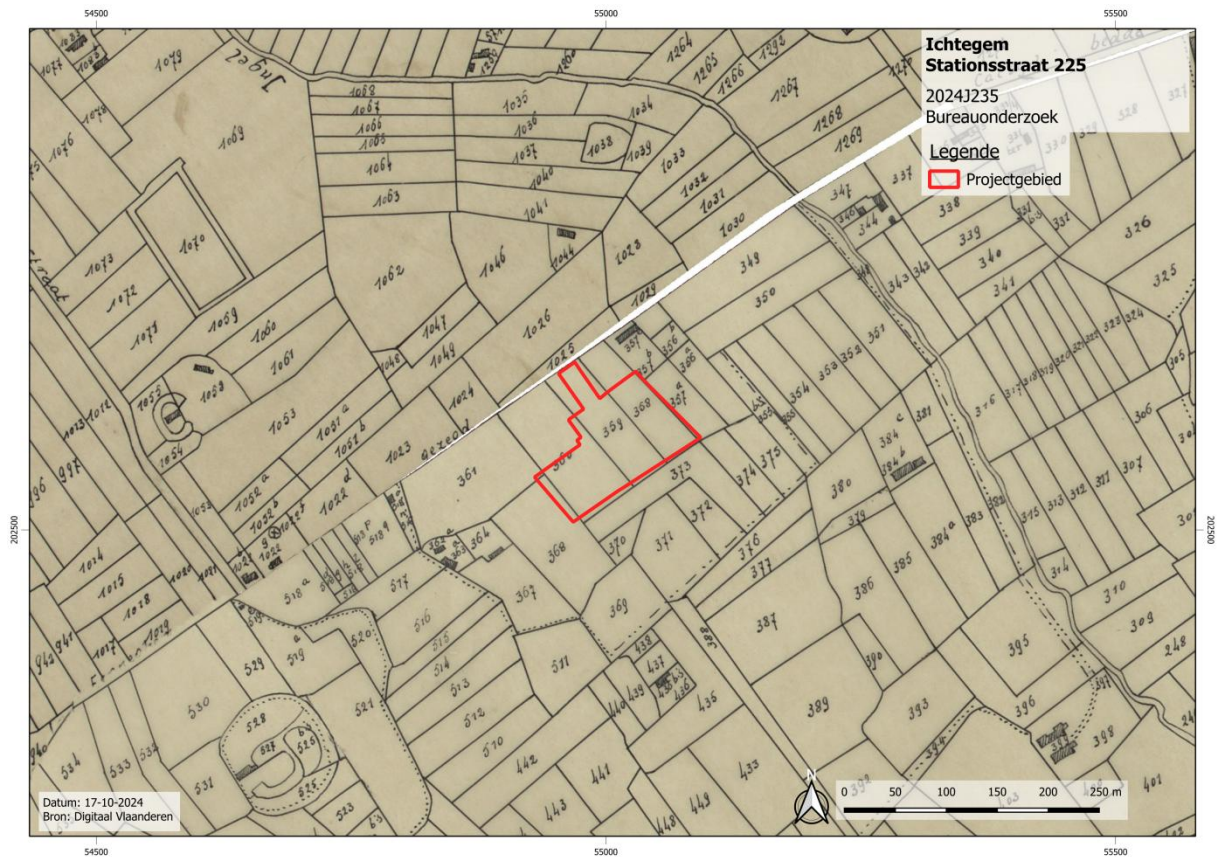
Figuur 19 Kaart van Ferraris (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

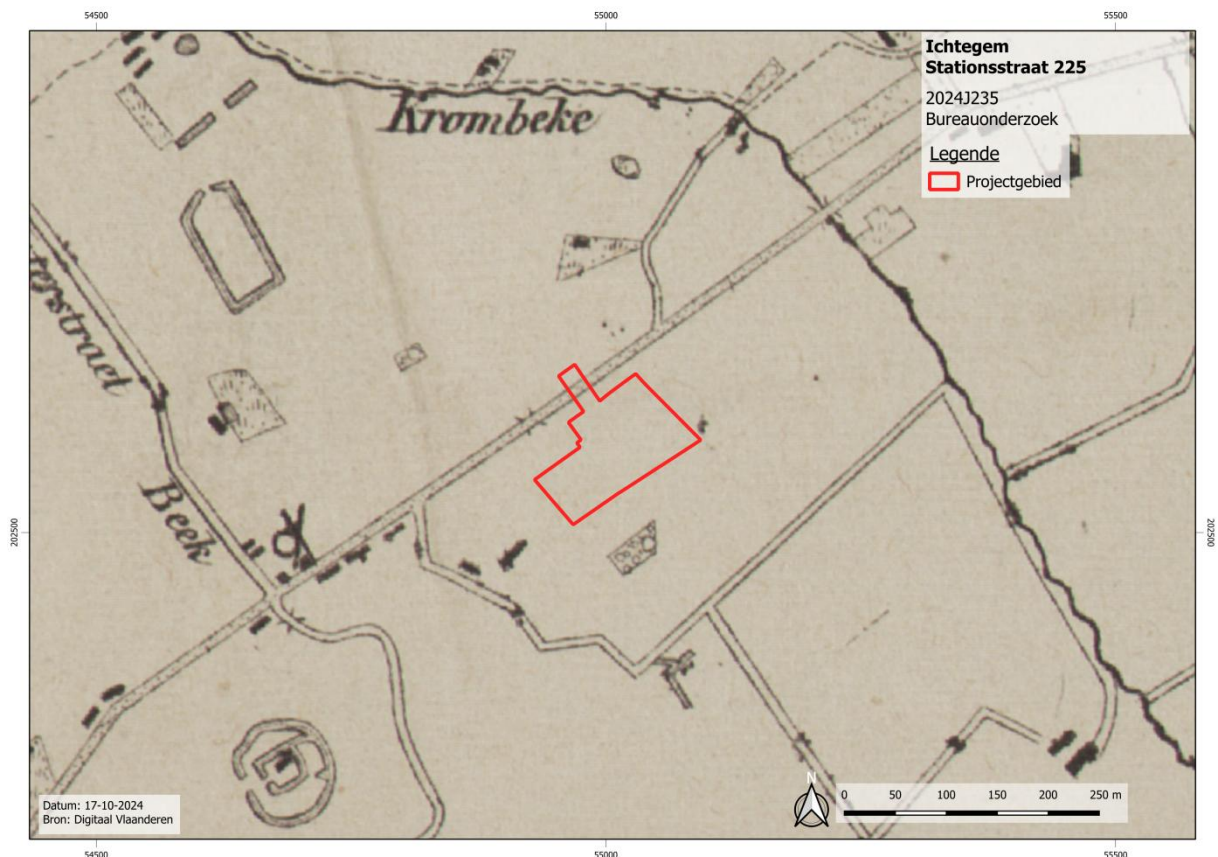
Figuur 20 Kaart van Ferraris (detail) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

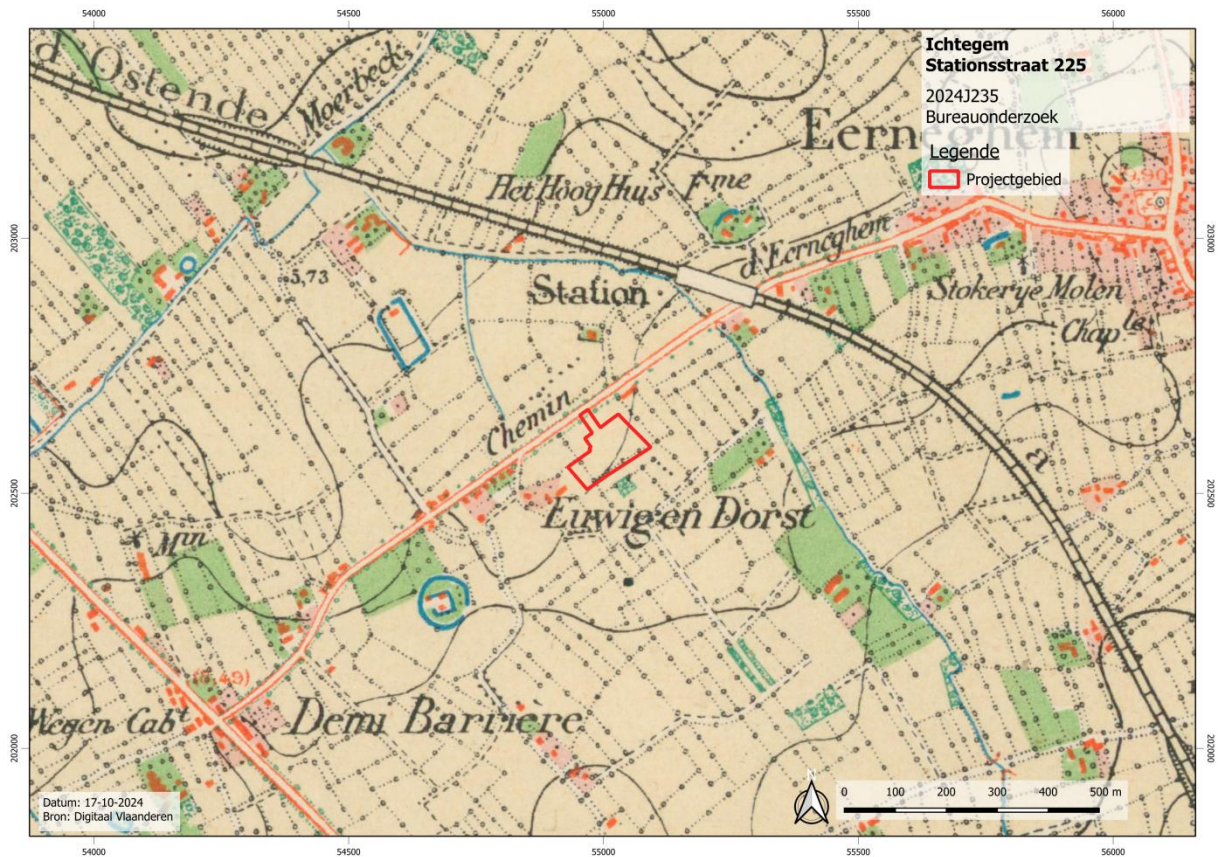
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) en projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 24 Topografische kaart uit 1873 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 25 Topografische kaart uit 1904 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 26 Orthofoto uit 1971 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

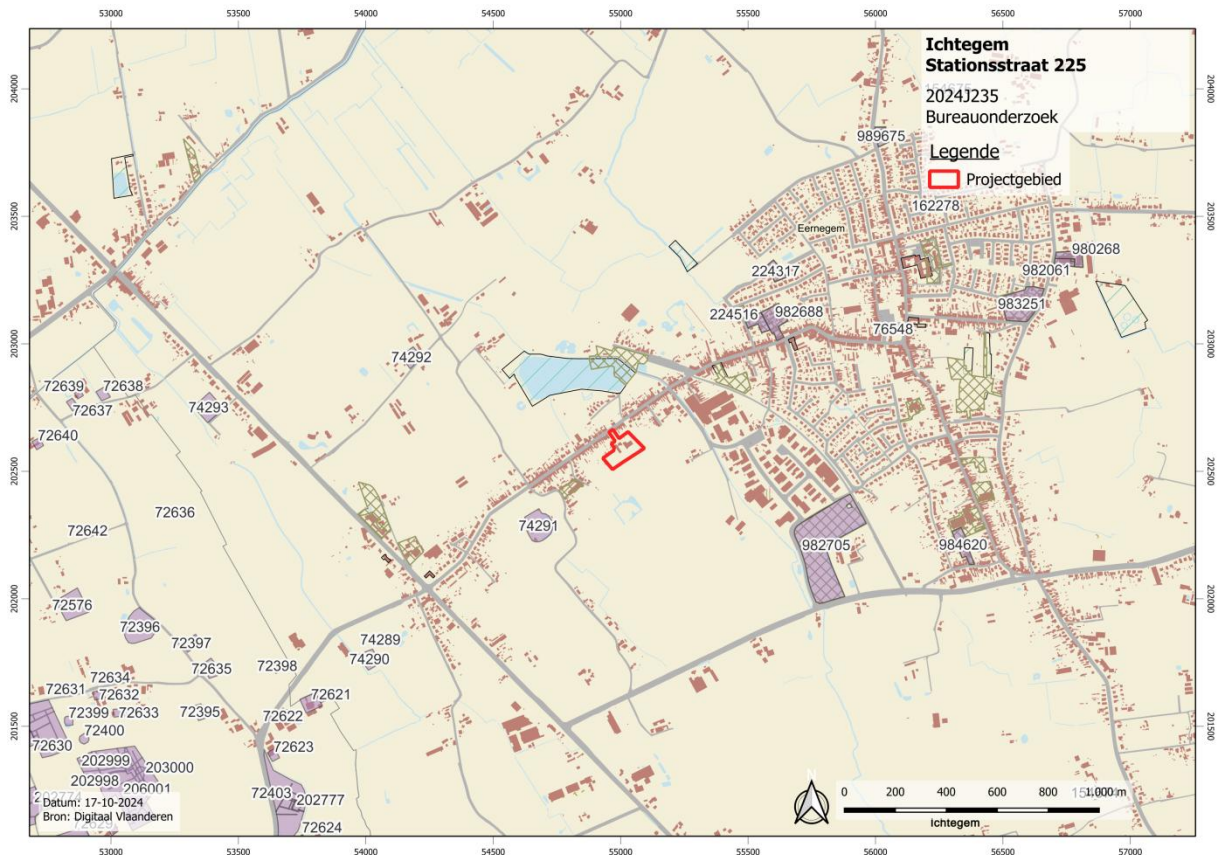
Figuur 27 Orthofoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 28 Orthofoto uit 2015 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

4.6. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de waarnemingen in de databank van Onroerend Erfgoed. In onderstaande lijst worden de gekende waarden uit de in de omgeving van het plangebied opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

Figuur 29 Uittreksel uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt)

4.6.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

- Ichtegem Stationsstraat 80-82⁸/CAI⁹: ten noordoosten van ons plangebied werden naar aanleiding van een verkaveling een landschappelijk booronderzoek en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Landschappelijke boringen hebben uitgewezen dat een archeologisch niveau zich bevindt op een diepte tussen circa 30 en 90 cm-mv. Het archeologisch relevante niveau is het gele laat-pleistocene dekzand. Gezien de opbouw (A-C) en bijhorende datering kan er van één vlak worden uitgegaan, steentijdartecatensites worden uitgesloten. Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem zijn antropogene sporen aangetroffen die terug te brengen zijn tot de voormalige bebouwing, mogelijke voormalige indeling van het perceel en recente ontbossing. In totaal zijn er twaalf spoornummers uitgedeeld. Vijf hiervan werden gegeven aan greppels. Deze greppels zijn niet in verband te brengen met de grenzen van de huidige kadastrale percelen of perceelsgrenzen zoals zichtbaar op 18de en 19de eeuws historisch kaartmateriaal. Hierdoor is er vermoedelijk

⁸ [Vooronderzoek Ichtegem Stationsstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

⁹ [Stationsstraat | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

sprake van greppels die verband houden met een interne indeling van de percelen of afwateringsgreppels. Verder werden er ook 7 kuilen/paalkuilen aangeduid. Met uitzondering van S3, zijn de kuilen in werkput 1 door de grillige vorm en bioturbatie waarschijnlijk als natuurlijk te interpreteren. Spoor 3 is ook onduidelijk afgelijnd in coupe, echter is de vulling ietwat donkerder. Een functie van de kuil is niet duidelijk, alsook werd er geen dateerbaar vondstmateriaal in aangetroffen. De paalkuilen in werkput 2 zijn slechts ondiep bewaard. Enkel in S10 werden vondsten aangetroffen. Het gaat hier mogelijk om een rood geglazuurd vergiet uit de 18de -19de eeuw. Dit spoor had echter wel een andere vulling dan de overige sporen, dus het is onzeker of dit spoor verband houdt met de andere kuilen. Er werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen die een vervolgonderzoek noodzakelijk maken. De aangetroffen sporen hebben een zeer lage densiteit, tevens is een groot deel van het terrein verstoord. Hierdoor valt er nauwelijks kenniswinst te behalen met verder onderzoek.

- Ichtegem Stationsstraat¹⁰/CAI: naar aanleiding van een verkaveling werd ten noordoosten van ons plangebied een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Landschappelijke boringen hebben uitgewezen dat een archeologisch niveau zich bevindt op een diepte van 35 à 75 cm beneden het maaiveld. Gemiddeld gezien ligt het niveau op een diepte van 55 cm beneden het maaiveld. De geplande werken houden een verkaveling van de percelen in. Aangezien hierbij geen exacte dieptes gekend zijn, dient uitgegaan te worden van vernietigende impact op het bodemarchief. Eventuele archeologische waarden zullen hierdoor worden weggegraven. De uitgevoerde landschappelijke boringen tonen aan dat er binnen het plangebied A/C-bodemprofielen aanwezig zijn. Hiermee worden de gegevens van de bodemkaart van Vlaanderen grotendeels bevestigd, waarop het plangebied overwegend gekarteerd staat als OBbodems (bebouwde zones). Een B-horizont of podzolbodem werd niet aangetroffen. Hierdoor worden er geen in situ bewaarde steentijdvindplaatsen meer verwacht. Wel is de C-horizont nog in die mate bewaard dat er nog sporensites vanaf het Neolithicum aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied. Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem zijn antropogene sporen aangetroffen die terug te brengen zijn tot de afwatering, interne indeling van de percelen en recente ontginningen van het projectgebied. Ook werd er één munitiekuiltje aangetroffen welke in de tijd van de Wereldoorlogen te dateren is. In totaal zijn er zes spoornummers uitgedeeld aan vijf verschillende greppels en het munitiekuiltje. De greppels zijn niet in verband te brengen met de grenzen van de huidige kadastrale percelen of perceelsgrenzen zoals zichtbaar op 18de en 19de eeuws historisch kaartmateriaal. Hierdoor is er vermoedelijk

¹⁰ [Vooronderzoek Ichtegem Stationsstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

sprake van afwateringsgreppels, greppels die verband houden met een interne indeling van de percelen of greppels die aangelegd zijn voor de ontginning van de terreinen of beddenbouw. Er werden geen vondsten aangetroffen in deze sporen. Gelet op hun donker vulling, die sterk gelijkt op de oudste ploeglagen (Ap-horizonten) kunnen deze greppels vermoedelijk in de postmiddeleeuwse tot sub-recente periode geplaatst worden. Het aangetroffen munitiekuiltje dateert in de tijd van de Wereldoorlogen.

- Ichtegem Fabriekweg¹¹/Cai 982705¹²: Naar aanleiding van een nieuw bedrijventerrein werd in de Fabrieksweg te Eernegem een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden 18 proefsleuven aangelegd. Er werden voornamelijk perceelsgreppels aangetroffen, alsook enkele slecht bewaarde houtskoolmeilers en een krengebegraving.
- Ichtegem Processiestraat 24¹³/Cai 984620¹⁴: Tijdens landschappelijk booronderzoek bleek dat er ter hoogte van 1 boring nog een restant van de onderste Bs-horizont aanwezig was, welke is afgetopt en nog maar voor 5 cm bewaard was. Hierdoor is er geen sprake van een goede bewaarde, intacte bodemopbouw waarbinnen *in situ* bewaarde steentijdvindplaatsen aanwezig zijn. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden vijf antropogene sporen aangetroffen die terug te brengen zijn tot de afwatering of interne indeling van de percelen en recente ontginningen van het projectgebied. Het betreft drie verschillende greppels. Twee van deze greppels zijn niet in verband te brengen met de grenzen van de huidige kadastrale percelen of perceelsgrenzen zoals zichtbaar op 18de en 19de eeuw historisch kaartmateriaal. Hierdoor is er vermoedelijk sprake van afwateringsgreppels, greppels die verband houden met een interne indeling van de percelen of greppels die aangelegd zijn voor de ontginning van de terreinen. Greppel S1 ligt echter vlak naast de perceelsgrens, en is op historische orthofoto's nog zichtbaar. Aannemelijk is dan ook dat het een perceel greppel betreft. Ook werd er in deze greppel een recente baksteen aangetroffen. In S2 & S3 werden geen vondsten aangetroffen. Gelet op hun gelijkaardige donkere vulling, de recente baksteen die in S1 werd aangetroffen en de zichtbaarheid van S1 op een historische orthofoto doet vermoeden dat deze drie greppels in de (sub-)recente periode te dateren zijn.
- Ichtegem Akkerbeekstraat I¹⁵/Cai 224516¹⁶: Voor het onderzochte deel van het plangebied is het duidelijk het een bodemarchief betreft met weinig archeologisch relevante sporen of vondsten. Het grootste deel van de sporen zijn wellicht het gevolg van het landgebruik als

¹¹ [Vooronderzoek Ichtegem Fabriekweg | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹² [Eernegem Fabriekweg | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

¹³ [Vooronderzoek Ichtegem Eernegem, Processiestraat 24 | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹⁴ [Processiestraat 24 | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

¹⁵ [Vooronderzoek Ichtegem Ichtegem-Akkerbeek \(icak\) | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹⁶ [Akkerbeekstraat I | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

akkerland vanaf de post-middeleeuwse periode. Op basis van deze resultaten wordt een verwachting vooropgesteld waarbij een (volledige) opgraving van het terrein tot weinig nieuwe, archeologisch interessante resultaten zal leiden, met ander woorden: de potentiële kennisvermeerdering wordt als vrij klein ingeschat. Bijgevolg wordt een volledige opgraving van het terrein als niet wenselijk beschouwd.

- Ichtegem Gilbert Debreuckstraat ¹⁷ /Cai ¹⁸ : Het merendeel van de sporen is van recente datum en documenteert landindelingen die ook gekend zijn uit de historische, cartografische bronnen. De oudere greppels (S1 en S9) kunnen niet precies worden gedateerd wegens het ontbreken van vondstmateriaal, maar documenteren eveneens historische perceelsgrenzen.

4.6.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Losse vondst/toevalsvondst/evaluerend terreinonderzoek:

- Cai 76548/Sint-Medarduskerk:
 - 1) In kerk zelf (sleuf dwars door het middenschip), onderzoek van 2010: 2 pijlers (17de eeuw) van een voorloper van de huidige kerk (gebouwd met recuperatiemateriaal) Vloerniveau met enkele tegeltjes.
 - 2) onderzoek 1996, verdergezet in 2001: Net voor de huidige ingang werd het koor van de voorganger van de huidige kerk duidelijk herkend. Er konden 3 bouwfases vastgesteld worden: 1ste fase: een rechthoekig veldstenen koor sloot aan op de toren. Aan de binnenzijde van de muur was nog pleisterwerk in situ bewaard. Deze constructie gaat terug tot de oudste steenbouwfase van de kerk (waarschijnlijk 11de-12de eeuw) als Romaanse kruiskerk. 2de fase: koor werd vergroot en 3-zijdig afgesloten. 2 steunberen versterken de afsluitmuur. Deze uitbreiding kan in verband gebracht worden met de 17de-eeuwse heropbouw van de kerk. Aan de oostzijde werd nog een kleine aanbouw aangetroffen: bakstenen muurtje uit 13de-eeuws gerecupereerd baksteenmateriaal. Functie en datering zijn onduidelijk.

¹⁷ [Vooronderzoek Ichtegem Eernegem-Gilbert de Breuckstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

¹⁸ [Gilbert Debreuckstraat | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

Site met walgracht/molen/kasteel

- Cai 74291¹⁹: en 74292²⁰ site met walgracht afgebeeld op de Popp-kaart. Een deel van de gracht is bewaard.

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Archeologisch onderzoek werd voornamelijk uitgevoerd ter hoogte en in de nabijheid van het dorpscentrum. De enkele prospecties leverden geen significante archeologische sporen op.

Het plangebied is gesitueerd op een lage zandrug. De Bodemkaart Vlaanderen beschrijft er het voorkomen van voornamelijk podzolachtige gronden. Als deze gronden als akker worden gebruikt kan er klasse g of h van profielontwikkeling worden verwacht met een bouwvoor van 40 tot 50 cm diep. Het ontbreken van aanwijzingen voor moderne akkerbouw maakt een geringere diepteligging van eventuele archeologische resten mogelijk. Waar tuin- en bosland is ingericht ten laatste sinds 1872 kan een iets dikkere O of Ah horizont zijn geaccumuleerd en eventuele archeologische resten toch iets dieper zitten. Het ongeroerde zand vormt het hoogste archeologisch relevante niveau en is ontstaan tussen 28.000 en 12.000 jaar geleden. Hierop en -in kunnen grondvaste archeologische resten voorkomen die dateren vanaf de steentijd.

Met betrekking tot de oudste perioden moet gewezen op de gradiëntsituatie die geldt binnen het plangebied vanaf de vorming van het systeem van de beken rond de overgang van het laatglaciaal Weichseliaan naar het Holoceen (finaal paleolithicum en mesolithicum) en daarvoor, wanneer de brede stroomvlakte ten westen van Eernegem een verwilderd riviersysteem kende tijdens het pleniglaciaal Weichseliaan (laat paleolithicum). Bij onderzoek in België en Nederland is gebleken dat kampplaatsen van jagers-verzamelaars uit de Steentijd in het (oorspronkelijke) dekzandlandschap in vrijwel alle gevallen te vinden zijn in zgn. gradiëntzones, dit zijn overgangen van nat en laag naar hoog en droog. Gesteld kan dat er sprake is van een verhoogde verwachting in de nabijheid van (voormalige) prehistorische waterlopen en -partijen (vennen etc.). Echter gezien de gekarteerde bodemkundige eenheid binnen het plangebied is de kans groot dat de aanwezige podzol grondig herwerkt is (post-podzol). Ook de bestaande bebouwing zal waarschijnlijk een negatieve impact gehad hebben op de bewaringstoestand van de bodem.

¹⁹ [Stationsstraat 327 | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

²⁰ [Moerbeekstraat I | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

Voor wat betreft de jongere perioden (vanaf het neolithicum) kunnen er zich grondvaste resten bevinden binnen het plangebied. We denken hierbij aan resten van houtbouw (bvb. paalsporen), landindeling (bvb. grachten en greppels), ambachtelijke activiteiten (bvb. houtskoolmeiler, veldoven) of funeraire structuren (bvb. brandrestengraven). Bij deze sporen dient met echter ook rekening houden met de impact van de bestaande bebouwing en de sterke ruimtelijke verspreiding van de geplande werken (zie programma van maatregelen).

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Binnen het plangebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Rondom het plangebied, en dan vooral ten oosten van ons plangebied ter hoogte van de dorpskern van Eernegem, werd al enkele malen archeologisch onderzoek uitgevoerd maar zonder significant resultaat. Historisch kaartmateriaal karteert ons plangebied grotendeels als akkerland. Dit blijft zo tot het begin van de 20ste eeuw wanneer bebouwing verschijnt binnen ons plangebied. Binnen ons plangebied kunnen zich evenwel archeologische resten bevinden uit de periode vanaf de steentijden maar het kennispotentieel is eerder laag gezien de sterke bebouwingsgraad en verspreiding van de geplande werken.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Binnen het plangebied zijn enkele gebouwen aanwezig, in totaal een footprint van 1195m². Ter hoogte van de geplande werken (2000m²) is 900m² bebouwd. We vermelden ook nog de aanwezigheid van riolering, putten, ... waarvan de locaties niet gekend zijn.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

/

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De opdrachtgever plant de bouw nieuwe nijverheidsgebouwen en het renoveren van een bedrijfsgebouw. De geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van 2000m².

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Zie programma van maatregelen.

6. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

7. FIGURENLIJST

Figuur 1 Beslissingsboom, criteria bij omgevingsvergunning m.b.t. stedenbouwkundige handelingen, deel 2. (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed)	4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	6
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding deel van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)	7
Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	8
Figuur 5 Plan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)	8
Figuur 6 Zicht op het plangebied vanaf de Stationsstraat.	9
Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerpplan nieuwe toestand. (bron: opdrachtgever)	10
Figuur 8 Rioleringsplan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)	11
Figuur 9 GRB-kaart met een vereenvoudigde weergave van de geplande werken. Geel: nieuwbouw. Grijs: terras; Blauw: regenwaterputten lichtblauw: zwembad, groen: grasdallen. (bron: geopunt)....	11
Figuur 10 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: Informatie Vlaanderen)	12
Figuur 11 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: Informatie Vlaanderen)	13
Figuur 12 Hoogteprofiel 1. (Bron: geopunt)	13
Figuur 13 Hoogteprofiel 2.	14
Figuur 14 Bodemerosiekaart met projectie plangebied. (bron; geopunt)	14
Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	15
Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	17

Figuur 17 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt).....	18
Figuur 18 projectie bij benadering van het plangebied op de heraldische kaart van het Brugse Vrije uit circa 1570 met detail van Eernegem op inzetkaart (bron: nl.wikipedia.org).....	21
Figuur 19 Kaart van Ferraris (1777) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt).....	22
Figuur 20 Kaart van Ferraris (detail) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt).....	23
Figuur 21 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt).....	23
Figuur 22 Popp-kaart (1842-1879) met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	24
Figuur 23 Kaart Vandermaelen (1846-1854) en projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	24
Figuur 24 Topografische kaart uit 1873 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	25
Figuur 25 Topografische kaart uit 1904 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	25
Figuur 26 Orthofoto uit 1971 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)	26
Figuur 27 Orthofoto uit 1979-1990 met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt).....	26
Figuur 28 Orthofoto uit 2015 met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	27
Figuur 29 Uittreksel uit de centraal archeologische inventaris met projectie van het plangebied. (bron: cai en geopunt).....	28